

Materiały udostępnione na stronie:

http://edukacja-filmowa.pl/filmy_przydatne_w_educacji.php

Autorzy opracowania:

Anna Kołodziejczak

Maciek Dowgiel

Tytuł polski: *Królowa Śnieżka*

Tytuł oryginalny: *Mirror Mirror*

Pierwowzór literacki: Jacob i Wilhelm Grimm *Królowa Śnieżka*

Kategoria genologiczna: *baśń filmowa, fantasy, komedia romantyczna*

Reżyseria: *Tarsem Singh*

Scenariusz: *Melissa Wallack, Jason Keller*

Zdjęcia: *Brendan Galvin*

Obsada: *Julia Roberts jako zła królowa, Lily Collins jako Śnieżka, Armie Hammer jako książę Alcott, Nathan Lane jako Brighton, Jordan Prentice jako Napoleon, Mark Povinelli jako Kufel, Joe Goffo jako Gryz, Danny Woodburn jako Grimm, Sebastian Saraceno jako Wilk, Martin Klebba jako Rzeźnik, Ronald Lee Clark jako Chuckles*

Muzyka: *Alan Menken*

Scenografia: *Tom Foden*

Kostiumy: *Eiko Ishioka*

Rok i kraj produkcji: *2012 USA*

Dystrybutor polski: *Monolith Films*

Czas trwania: 106 min.

Dolna granica wieku odbiorców: 7 lat

Docelowa grupa odbiorców (etap edukacji): **szkoła podstawowa (klasa III oraz klasy IV-VI), gimnazjum**

Nazwy przedmiotów, na których można wykorzystać film: *język polski, wychowanie do życia w rodzinie, etyka*

Krótką informacją o filmie

Królowa Śnieżka, to klasyczna baśń spisana przez braci Grimm. I chociaż wszyscy znamy ją od dzieciństwa, tę wersję ogląda się z wielką przyjemnością – estetyczną. Ponadto film jest zabawny, mądry, ciekawie skonstruowany. Bohaterka – Śnieżka ma białą karnację, kruczoczarne włosy i jest niezapisana jak *carte blanche*, czysta jak płatek śniegu. Dodatkowo, co wyraźnie wzbogaca film, akcja toczy się zimą, a może w zimowym królestwie, gdzie mimo leżącego śniegu jest ciepło.

Autorzy filmu powołali do życia umowny, baśniowy świat, mimo wielu nawiązań do kultury współczesnej oraz jej tekstów, bardzo tradycyjny i skierowany do wszystkich widzów bez wyjątków.

Związki z podstawą programową

Szkoła podstawowa (klasa III)

Edukacja polonistyczna:

Uczeń kończący klasę III:

korzysta z informacji:

uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji;

czyta i rozumie teksty przeznaczone dla dzieci na I etapie edukacyjnym i wyciąga z nich wnioski.

analizuje i interpretuje teksty kultury:

przejawia wrażliwość estetyczną, rozszerza zasób słownictwa poprzez kontakt z dziełami literackimi;

w tekście literackim zaznacza wybrane fragmenty, określa czas i miejsce akcji, wskazuje głównych bohaterów;

ma potrzebę kontaktu z literaturą i sztuką dla dzieci, czyta wybrane przez siebie i wskazane przez nauczyciela książki, wypowiada się na ich temat.

tworzy wypowiedzi:

uczestniczy w rozmowach: zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie; poszerza zakres słownictwa i struktur składniowych.

Etyka

Uczeń kończący klasę III:

zastanawia się nad tym, na co ma wpływ, na czym mu zależy, do czego może dążyć nie krzywdząc innych; stara się nieść pomoc potrzebującym;

wie, na czym polega prawdomówność i jak ważna jest odwaga przeciwstawiania się kłamstwu i obmowie; potrafi z tej perspektywy oceniać zachowania bohaterów baśni, opowiadań, legend, komiksów;

wie, że nie można zabierać cudzej własności i stara się tego przestrzegać; wie, że należy naprawić wyrządzoną szkodę; dostrzega, kiedy postaci z baśni, opowiadań, legend, komiksów nie przestrzegają reguły „nie kradnij”;

starannie dobiera przyjaciół i pielęgnuje przyjaźnie w miarę swoich możliwości.

Szkoła podstawowa (klasy IV-VI)

Język polski

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

Czytanie i słuchanie. Uczeń:

sprawnie czyta teksty głośno i cicho;

określa temat i główną myśl tekstu;

identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi (autora, narratora, czytelnika, słuchacza);

odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od informacji drugorzędnych;
wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio (ukryte);
wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście (w tym rozpoznaje w nim prawdę lub fałsz).

Świadomość językowa. Uczeń:

rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikowania się (gest, wyraz twarzy, mimika, postawa ciała).

Analiza i interpretacja tekstów kultury:

Wstępne rozpoznanie. Uczeń:

nazywa swoje reakcje czytelnicze (np. wrażenia, emocje);
konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami;
wyraża swój stosunek do postaci.

Analiza. Uczeń:

dostrzega swoistość artystyczną dzieła;
odróżnia fikcję artystyczną od rzeczywistości;
odróżnia realizm od fantastyki;
wyodrębnia elementy dzieła filmowego i telewizyjnego (scenariusz, reżyseria, ujęcie, gra aktorska);
wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego), potrafi nazwać ich tworzywo (ruchome obrazy, warstwa dźwiękowa);
omawia akcję, wyodrębnia wątki i wydarzenia;
charakteryzuje i ocenia bohaterów;
identyfikuje: baśń, przysłowie.

Interpretacja. Uczeń:

odbiera teksty kultury na poziomie dosłownym i przenośnym;
objaśnia morał bajki oraz samodzielnie formułuje przesłanie baśni.

Wartości i wartościowanie. Uczeń:

odczytuje wartości pozytywne i ich przeciwieństwa wpisane w teksty kultury (np. przyjaźń – wrogość, miłość – nienawiść, prawda – kłamstwo, wierność – zdrada).

Tworzenie wypowiedzi.

Mówienie i pisanie. Uczeń:

tworzy spójne teksty na tematy poruszane na zajęciach – związane z otaczającą rzeczywistością i poznanymi tekstami kultury;

formułuje pytania do tekstu;

tworzy wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych: opowiadanie z dialogiem (twórcze i odtwórcze), pamiętnik i dziennik (pisane z perspektywy bohatera literackiego lub własnej), opis postaci, przedmiotu, krajobrazu;

uczestnicząc w rozmowie, słucha z uwagą wypowiedzi innych, mówi na temat; prezentuje własne zdanie i uzasadnia je.

Świadomość językowa. Uczeń:

operuje słownictwem z określonych kręgów tematycznych (na tym etapie skoncentrowanym przede wszystkim wokół tematów: dom, rodzina, środowisko przyrodnicze i społeczne).

Wybór baśni i legend

Film i widowisko teatralne z repertuaru dziecięcego

Etyka:

Poznanie siebie, dostrzeganie cech indywidualnych własnych i najbliższych osób.

Wyjaśnianie prawdziwego znaczenia własnych zachowań oraz ich przyczyn i konsekwencji.

Człowiek jako osoba; godność człowieka.

Przyjmowanie odpowiedzialności za siebie.

Prawa i obowiązki, zasady i reguły postępowania.

Uczestnictwo w grupie, porozumiewanie się z innymi.

Wolność i jej różne rozumienie, autorytety i wzory osobowe.

Praca i jej wartość dla człowieka.

Uzasadnianie opinii, wydawanie sądów, kryteria ocen, między innymi w odniesieniu do zjawisk społecznych na poziomie małej grupy, społeczności szkolnej i społeczności lokalnej.

Gimnazjum

Język polski

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

Czytanie i słuchanie. Uczeń:

odbiera komunikaty pisane, mówione, w tym nadawane za pomocą środków audiowizualnych – rozróżnia informacje przekazane werbalnie oraz zawarte w dźwięku i obrazie;

porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie;

rozpoznaje różnice między fikcją a kłamstwem;

rozpoznaje wypowiedzi o charakterze emocjonalnym i perswazyjnym;

rozpoznaje intencje wypowiedzi (aprobatę, dezaprobatę, negację, prowokację);

dostrzega w wypowiedzi ewentualne przejawy agresji i manipulacji.

Świadomość językowa. Uczeń:

rozumie pojęcie stylu, rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny i naukowy;

Analiza i interpretacja tekstów kultury.

Wstępne rozpoznanie. Uczeń:

opisuje odczucia, które budzi w nim dzieło;

rozpoznaje problematykę utworu.

Analiza. Uczeń:

przedstawia najistotniejsze treści wypowiedzi w takim porządku, w jakim występują one w tekście;

charakteryzuje postać mówiącą w utworze;

rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową oraz potrafi określić ich funkcje w utworze;

omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu (tytułu, podtytułu, motta, apostrofy, puenty, punktu kulminacyjnego);

znajduje w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach) nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych; wskazuje przykłady mieszania gatunków;

uwzględnia w analizie specyfikę tekstów kultury przynależnych do następujących rodzajów sztuki: literatura, teatr, film, muzyka, sztuki plastyczne, sztuki audiowizualne.

Interpretacja. Uczeń:

przedstawia propozycję odczytania konkretnego tekstu kultury i uzasadnia ją;

uwzględnia w interpretacji potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny.

Wartości i wartościowanie. Uczeń:

ze zrozumieniem posługuje się pojęciami dotyczącymi wartości pozytywnych i ich przeciwieństw oraz określa postawy z nimi związane, np. patriotyzm – nacjonalizm, tolerancja – nietolerancja, piękno – brzydota, a także rozpoznaje ich obecność w życiu oraz w literaturze i innych sztukach;

omawia na podstawie poznanych dzieł literackich i innych tekstów kultury podstawowe, ponadczasowe zagadnienia egzystencjalne, np. miłość, przyjaźń, śmierć, cierpienie, lęk, nadzieja, wiara religijna, samotność, inność, poczucie wspólnoty, solidarność, sprawiedliwość; dostrzega i poddaje refleksji uniwersalne wartości humanistyczne;

dostrzega zróżnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych, kulturowych i w ich kontekście kształtuje swoją tożsamość.

Tworzenie wypowiedzi.

Mówienie i pisanie. Uczeń:

tworzy spójne wypowiedzi ustne (monologowe i dialogowe) oraz pisemne w następujących formach gatunkowych: postaci literackiej, filmowej lub rzeczywistej, sprawozdanie z filmu, spektaklu; dostosowuje odmianę i styl języka do gatunku, w którym się wypowiada;

uczestniczy w dyskusji, uzasadnia własne zdanie, przyjmuje poglądy innych lub polemizuje z nimi.

Świadomość językowa. Uczeń:

operuje słownictwem z określonych kręgów tematycznych (na tym etapie rozwijanym i koncentrującym się przede wszystkim wokół tematów: rozwój psychiczny, moralny i fizyczny człowieka; społeczeństwo i kultura).

Wychowanie do życia w rodzinie

Budowa prawidłowych relacji z rodzicami. Konflikt pokoleń; przyczyny i sposoby rozwiązywania konfliktów. Odpowiedzialność wszystkich za atmosferę panującą w rodzinie. Rodzina niepełna.

Rola autorytetów w życiu człowieka.

Relacje międzyosobowe i ich znaczenie. Przyjaźń, zakochanie, miłość; pierwsze fascynacje, miłość platoniczna, miłość młodzieńcza, miłość dojrzała.

Wartości związane z seksualnością człowieka: męskość, kobiecość, miłość, małżeństwo, rodzicielstwo. Znaczenie odpowiedzialności w przeżywaniu własnej płciowości oraz budowaniu trwałych i szczęśliwych więzi.

Wpływ sposobu spędzania wolnego czasu (w tym korzystania ze środków masowego przekazu) na człowieka.

Etyka

Człowiek jako osoba; natura i godność człowieka.

Rola i znaczenie sumienia w ocenie moralnej i dla wewnętrznego rozwoju człowieka.

Samowychowanie jako droga rozwoju.

Moralność a religia, wiedza i polityka.

Normy i wartości demokratyczne leżące u podstaw aktywności społecznej na poziomie małej grupy, szkoły, społeczności lokalnej.

Moralne aspekty stosunku człowieka do świata przyrody.

Praca i jej wartość dla człowieka, znaczenie etyki zawodowej.

Rozwój zainteresowań i pożądaných umiejętności uczniów

	TAK	NIE
Praca z filmem stwarza możliwości rozwoju kompetencji kluczowych uczniów	X	
Film motywuje uczniów do samodzielnego uczenia się i poznawania	X	
Film sprzyja rozwojowi wyobraźni uczniów	X	
Film inspirowe do wykorzystania niestandardowych i oryginalnych metod pracy z uczniami	X	
Film pozwala zaprojektować cykl zajęć wokół przedstawionego problemu.	X	
Film zawiera sceny przemocy		X
Film zawiera sceny erotyczne		X
Projekcja filmu musi być poprzedzona zajęciami wprowadzającymi		X
Analiza filmu wymaga obecności na zajęciach specjalisty (psychologa, pedagoga, innych)		X

Pomysły na zajęcia filmowe, proponowane metody pracy z filmem

Lekcja poświęcona znaczeniom koloru w filmie. Zajęcia mają za zadanie uzmysłwić uczniom, że użycie odpowiednich kolorów w filmie ma ogromny wpływ na odczucia, jakie dana barwa budzi w odbiorcy. Uczniowie w toku lekcji powinni uświadomić sobie (i zreferować) własne przeżycia i wrażenia, jakie budzi w nich dany kolor. Zwykło się przyjmować, że określony kolor niesie ze sobą jedynie określoną kulturowo symbolikę (np. żółty to kolor zdrady). Nic bardziej mylnego. Badania nad kolorem wykazały, że postrzegamy go inaczej w zależności od osobowości, charakteru czy nastroju, choć nie jest też tajemnicą, że określony kolor wśród dużej grupy ludzi budzi zazwyczaj podobne odczucia i emocje.

Do zajęć poświęconych *Królewnie Śnieżce* proponujemy wykorzystać kolor żółty, który w przypadku filmowych bohaterów pełnić może zupełnie inne funkcje ukierunkowujące znaczenia, jakie ów kolor konotuje. Zarówno Śnieżka jak i zła królowa już od pierwszych ujęć pojawiają się w żółtych strojach, jednak, po pierwsze różnią się one ciepłotą barwy, po drugie, przeczuwając charakter obu postaci, można wnioskować, że w obu przypadkach niosą one ze sobą innego typu przesłanie.

Do refleksji nad kolorem w tym filmie można wykorzystać spostrzeżenia Patti Bellantoni zawarte w książce: *Jeśli to fioleć, ktoś umrze. Teoria koloru w filmie*, Warszawa 2010, s. 42.

Żółty to kolor zaprzeczeń. To kolor żonkili i szerszeni. To twój pierwszy trop lub ostrzeżenie. Wizualna zaczepność żółtego to jeden z powodów, dla których stosowany jest on do oznaczeń ostrzegawczych. Kolor żółty wydaje się wychodzić wprost na ciebie. W naszej świadomości utrwalił się jako kolor ostrzegawczy. Jadowite gady i płazy są często żółte – ostrzegając każdego, kto spróbuje się zbliżyć – są niczym wielkie ostrzeżenie zapisane w naszym genetycznym kodzie. [do zestawienia z typem charakterologicznym złej królowej].

Żółty to także kolor, który kojarzymy ze słońcem, potężną życiodajną energią – radością życia w ogóle. Kiedykolwiek i gdziekolwiek go spotkasz, intensywna żółta barwa potrafi załapać scenę, za wsze zabiegając o uwagę. [do

zestawienia ze sceną Śnieżki, kiedy Śnieżka po raz pierwszy spotyka w lesie księcia].

Mocny żółty skrywa też inną naturę...

Nieżyjący już dr Harry Hapner, profesor psychologii reklamy na uniwersytecie w Syrakuzie twierdził: „Żółty to kolor, który pamiętamy najdłużej i którym gardzimy najbardziej”. To ciekawa analogia w odniesieniu do koloru utożsamianego ze szczęściem. [...] Twierdzenie Dr Hepner’a, że żółty jest kolorem najbardziej pogardzanym, wynika zapewne z faktu, że duża ilość żółtej barwy może być bardzo męcząca dla wzroku. Nasze eksperymenty wykazały właściwie, że całkowicie żółte otoczenie może wzbudzać niepokój. Żółty był niejako ilustracją trąbiącego na nas klaksonu. Carlton Wagner z Wagner Institute for Color Research, w sierpniowym wydaniu miesięcznika „Women” z 1990 roku powiedział: „Przygnębieni ludzie wierzą, że kolor żółty jest jasny, słoneczny i że ich rozweseli. Ale żółty generuje też niepokój i stres... W obecności barwy żółtej łatwiej stracić panowanie nad sobą.

W celu rozwinięcia tematu można pokusić się o zestawienie żółtej kolorystyki strojów w *Królownie Śnieżce* i np. w filmie *Billy Eliot* w reż. Stephena Daldry’ego (początek i koniec filmu).

Lekcja poświęcona charakterystyce państwa totalitarnego, opartego na szeregu represji, mogących osiągnąć nieposłusznych obywateli, którzy ośmielą się mówić, czynić, a nawet myśleć sprzecznie z polityką państwa, bądź jedynie inaczej niż owa polityka zakłada. Do wykorzystania treść dekretu wydanego przez złą królową: *Intryganci wszelkiej maści przyłapani na podpuszczaniu, obmawianiu, szeptaniu lub na wet myśleniu będą skazani na śmierć.*

Starszych uczniów zainteresowanych literaturą i filmem można zachęcić do zestawienia dekretów i zachowań złej królowej (wskazujące na totalitarny charakter władzy, jaką reprezentuje) z: powieścią *Folwark zwierzęcy* George'a Orwella bądź jego ekranizacją w reż. Johna Stephensona (1999); powieścią *1984* lub ekranizacją w reż. Michaela Redforda; filozoficzno-politycznym esejem Czesława Miłosza *Zniewolony umysł*. Młodszy mogą odwołać się do baśni filmowej *Pierścień i róża* w reż. Jerzego Gruzdy, zrealizowanej na podstawie powieści Wiliama Thackeraya lub np. *Królowej Śniegu* czy *Oślej Skórki*.

Chleb to mięso... mniej to więcej... operowanie metaforycznymi sloganami jako sposób mamienia społeczeństwa i zmuszania go do pełnego podporządkowania się władzy. Wprowadzenie pojęć: slogan wyborczy, kiełbasa wyborcza i język obietnic politycznych. Zestawienie z językiem władzy w systemach totalitarnych np. *Czarny czwartek* w reż. Antoniego Krauze, *Folwark zwierzęcy* w reż. Johna Stephensona.

Ze względu na wyrazistość typów charakterologicznych głównych, filmowych protagonistek *Królowa Śnieżka* stanowi dobry materiał na wypracowanie dotyczące charakterystyki wybranej postaci (także charakterystyki porównawczej).

Lekcja języka polskiego. Uczniowie zapoznają się z wyznacznikami gatunkowymi baśni oraz określają środki filmowe wykorzystywane przy jej ekranizacji. Warto też zwrócić uwagę na fakt, iż kolebką baśni są Indie, co będzie dość istotnym elementem przy interpretacji zakończenia filmu oraz jego swoistości wynikającej z „bollywoodzkiego” pazura, jakim *Śpiącą Królową* okraślił reżyser. Podczas lekcji warto wykorzystać definicję baśni ze *Słownika terminów literackich*, [pod red. Janusza Sławińskiego, 1976]: *Baśń – jeden z podstawowych gatunków epickich ludowej literatury; niewielkich rozmiarów utwór o treści fantastycznej, nasyconej cudownością związaną z wierzeniami magicznymi, ukazujący dzieje ludzkich bohaterów swobodnie przekraczających granice między światem poddanym motywacjom realistycznym a sferą działania sił nadnaturalnych. Baśń utrwaliła w sobie zasadnicze elementy ludowego światopoglądu: wiarę w nieustającą ingerencję mocy pozaziemskich, antropomorficzną wizję przyrody, niepisane normy moralne, ideały więzi społecznych i sprawiedliwych zachowań. Istnieje bogaty repertuar motywów i wątków baśniowych, które powracają w tekstach reprezentujących kultury bardzo od siebie odległe – zarówno w czasie jak i w przestrzeni. Najstarsze ze znanych baśni pochodzą z literatury indyjskiej, co skłoniło do sformułowania teorii uznającej Indie za kolebkę tego gatunku. [...]*

Lekcja wychowawcza. Małżeństwo z miłości czy małżeństwo z rozsądku... Na przykładzie złej królowej, która pragnie poślubić księcia nie z miłości, ale dla

majątku i z powodu jego wizualnej atrakcyjności – planuje potraktować go podobnie jak swoich poddanych, instrumentalnie – można uświadomić młodzieży, że istnieją różne kulturowe, tradycyjne, osobiste motywacje wstąpienia w związek małżeński. Warto zwrócić uwagę na fakt, że wielu z nich nie można nazwać czystymi, czy prawdziwymi i stanowiącymi budulec udanego związku.

Zła królowa podaje księciu magiczny eliksir, który powoduje u niego spontaniczny wybuch szczenięcej miłości. Jest to dobry pretekst, aby np. na zajęciach wychowania do wiedzy w rodzinie uświadomić uczniom istnienie różnych typów miłości pojawiającej się w różnych okresach życia: zauroczenie, miłość szczenięca, miłość platoniczna, miłość romantyczna, miłość dojrzała, miłość rodzicielska, miłość siostrzana/braterska itd. Może także stanowić pretekst do rozmowy na temat zaskarbiania sobie, „kupowania miłości” drugiej osoby.

Lekcja przedsiębiorczości dotycząca zagadnień etycznego i sprawiedliwego rządzenia i zarządzania budżetem państwa. Łatanie „dziury w budżecie” przez podnoszenie podatków nakładanych na najniższe grupy społeczne. Nierówności finansowe, strefy biedy, ubożenie jednych – bogacenie się innych. Zestawienie postawy złej królowej z politycznymi decyzjami mocodawców na całym świecie. Skonfrontowanie postaw i pomysłów na uzdrowienie budżetów polityków lewicowych, prawicowych, centrowych. Wprowadzenie pojęć: budżet, podatki, opieka socjalna. Refleksja nad koniecznością/ewentualnością płacenia podatków, konsekwencje, jakie mogłyby nastąpić po całkowitym ich zniesieniu (np. anarchia – jej dobre i złe strony).

Kradzież nie jest pracą... podejście krasnali – renegatów do kradzieży jest dobrym punktem wyjścia do dyskusji (np. podczas lekcji etyki) na temat etycznych i społecznych konsekwencji kradzieży.

Tropy interpretacyjne, w tym zagadnienia filmoznawcze

Właściwa opowieść o Królewnie Śnieżce rozpoczyna się w dniu jej osiemnastych urodzin, czyli dniu szczególnym dla każdego człowieka (*osiemnaste*

urodziny to najważniejsze urodziny w całym życiu), który współczesna kultura nacechowała dodatkowymi znaczeniami. „Osiemnastka” symbolizuje wejście w dorosłość, a więc i odpowiedzialność za własne czyny. Śnieżka – córka króla – zdaje sobie sprawę, że odpowiedzialna jest także za cały kraj, który jej macocha doprowadziła do ekonomicznej ruiny. Podanie wieku królowej wskazuje także na jej osobiste i społeczne powinności wynikające ze stawiania się osobą dorosłą.

Dodatkowy aspekt stanowi to, że macocha, która odmówiła prawowitej dziedzicze tronu królewskiej pozycji, odmawia jej także przyjęcia urodzinowego – symbolicznie ignorując zmianę statusu dziewczyny (nie dorastaj, pozostań dzieckiem nieświadomym niczego).

Obsadzenie Julii Roberts w roli złej królowej samo w sobie jest zabiegiem po trosze ironicznym. Należy, bowiem pamiętać, że aktorka ta największą popularność zyskała po roli w filmie *Pretty Woman* w reż. Garrego Marshalla, kiedy to okrzyknięto ją współczesnym Kopciuszkiem (odwołanie do baśni także spisanej przez braci Grimm). Julia Roberts uchodzi także za jedną z najpiękniejszych kobiet świata, co potwierdzają coroczne rankingi („lusterka popkultury”). Osiągając wiek, w którym obecnie się znajduje (45 lat), aktorka manifestacyjnie przechodzi od roli Śnieżki do roli macochy.

Przedmiotowe traktowanie ludzi przez złą królową zostało pokazane w filmie wprost w scenie, w której władczyni bawi się grą w okręty, używając jako pionków swych dworzan. Królowa zwykła posługiwać się poddanymi bez żadnych ograniczeń do realizacji własnych celów: rozrywkowych, finansowych, osobistych, i bez żadnych skrupułów. Wyroki, które wydaje – rozkaz zabicia Śnieżki, zamiana króla w bestię, uprzedmiotowienie księcia i obdarzenie „szczenięcą miłością” – przychodzą jej bardzo łatwo. Nie budzą refleksji ani wyrzutów sumienia. W podobny sposób gra w szachy Czerwona Królowa o wielkiej głowie z *Alicji w Krainie Czarów* w reż. Tima Burtona.

Krasnale, mikruski, miniaturki, chuchra, dzieciarnia – niscy i śmieszni, tak o karłach-banitach wypowiadają się napotykający ich ludzie. Negatywne nastawienie do świata zostało w nich wytworzone poprzez brak akceptacji dla ich inności. To z kolei owocuje agresją. Karły posługują się szczudłami, żeby wywołać w ludziach strach i szacunek. Szczudła pomagają im nadać światu zmienione proporcje i perspektywę zaproponowaną przez karzełki. Ich szczudlarskie popisy, maski, stroje (pseudo mundury w różnych epok) przywodzą na myśl postacie z imaginariu *Parnassusa* Terry'ego Gilliama. Są podobnie groteskowe i surrealistyczne.

Zdjęcia z www.filmweb.pl

Grupa karłów-banitów zamieszkuje pusty, szary las, który znajduje się na obrzeżach królestwa. Są wyrzutkami z powodu wykonywanego rzemiosła i dlatego, że zostali wykluczeni ze społeczności. Wraz z pojawieniem się Śnieżki w ich obozie stają się strażnikami sprawiedliwości i wartości etycznych oraz społecznych. Motyw ten można zestawić z baśnią *Królowa śniegu* H. Ch. Andersena (Gerda trafia podczas swojej wędrówki do obozu zbójców, gdzie poznaje małą rozbójniczkę) lub z Robin Hoodem (banici, pośród których jest lady Marion).

Imiona krasnali: Napoleon, Kufel (pracował w pubie), Gryz, Grimm (był nauczycielem), Wilk, Rzeźnik (był rzeźnikiem), Chuckles są odpowiednikami zawodów jakie wykonywali w przeszłości lub cech charakteru reprezentatywnych dla tych postaci. Istnieje tu zatem połączenie realistycznych przydomków wynikających z „poprzedniego” życia społecznego, z imionami odwołującymi się do klasycznych dla tej baśni cech charakterologicznych: Mędrek, Gburek, Apsik, Wesołek, Śpieszek, Gapcio, Nieśmiałek.

Krasnale, którzy rabują przejeżdżających przez las bogaczy, pozbawiają ich nie tylko majątku, ale i ubrań. Pozostawienie wrogów nagich jest dodatkowym upokorzeniem, karą za nieuszanowanie przeciwników, którzy pomimo niskiego wzrostu okazują się silnymi i równoprawnymi wojownikami.

Królowna Śnieżka zawiera wiele elementów, które wskazują na intertekstualną, autorską grę reżysera z widzem. W filmie znajdują się odniesienia do *Po drugiej stronie lustra* Lewisa Carolla (Lustro, lustro tajne wrota – przenoszenie się złej królowej „na drugą stronę lustra”; podobieństwo filmowego monstrum do książkowego Jabberwocky`ego:

Trudno uniknąć także skojarzenia postaci zaczarowanego króla z baśniową Bestią (*Piękna i Bestia*).

Podobny motyw przekroczenia *orbis interior* i wkroczenia w tajemniczy, groźny i rządzony przez złowrogą bestię *orbis exterior* odnaleźć można w filmie *Osada* w reż. M. Nighta Shyamalana (także podobieństwo żółtych strojów).

Związki z baśnią H. Ch. Andersena *Królowa śniegu*. Zimowa sceneria, (rzadko oglądana w adaptacjach *Królowy Śnieżki*), zła królowa bez uczuć i emocji, kareta – sanie, dzikie ostępy i mroźne pustkowia, banda rozbójników i młoda rozbójniczka, walka o odczarowanie księcia spod szczenięcego uroku (Kaya, któremu utkwiał w sercu fragment rozbitego zwierciadła), księżniczka (Gerda), która doprowadza do upadku złą królową.

Negatywne formy sprawowania władzy. W filmie pojawia się motyw sprawowania władzy przez zastraszenie ludzi obecnością bestii, która jak okazuje się w finale filmu, podporządkowana jest poleceniom królowej. W celu utrzymania bezwarunkowego posłuszeństwa królowa zastrasza ludzi sztucznie wykreowanym, wspólnym wrogiem. Porównanie z systemami totalitarnymi.

W filmie został sparodiowany współczesny kult piękna i przesadnej dbałości o urodę. Paradoxy współcześnie lansowanych sloganów: zasługujesz na to, zrób coś dla siebie, przez szacunek do samego siebie (obkładanie twarzy guanem), troska o własne zdrowie (ukąszenie jadem skorpiona i węża), czy ból i cierpienia, które uszlachetniają (zabiegi z pijawkami, pszczołami i rybami).

„Tabletki na pewność siebie”, o których mówi zła królowa, to nawiązanie do rzeczywiście istniejącego problemu zachodnich społeczeństw. Owe tabletki to nic innego jako leki psychotropowe przyjmowane w nadmiernych ilościach (niczym narkotyki), powodujące dobre samopoczucie psychiczne, a z założenia działające na różnego typu fobie i kompleksy.

Jedno z haseł przyświecających krasnalom jest: *nie ufaj nikomu, kto ma więcej niż metr dwadzieścia*. Jest to prawdopodobnie parafraza słów Abbiego Hoffmana z okresu kontrkulturowej rewolty: „nie ufaj nikomu po trzydziestce”.

Filmowa Śnieżka została przedstawiona jako kobieta wyemancypowana. Z jednej strony jest równa mężczyznom, a nawet od nich sprytniejsza, walczy jak oni, wykonuje ciężkie ćwiczenia sprawnościowe, jest odważna i odpowiedzialna, z drugiej zaś zdobywa serca krasnali w sposób tradycyjnie kobiecy – swoją urodą, wdziękiem, gotuje im pyszne obiady, zapewnia ciepło rodzinne. Tym samym potwierdza się stare powiedzenie, iż droga do serca mężczyzn prowadzi przez ich żołądek. Wariantami postaci Śnieżki są dzielne kobiety z filmów przygodowych, awanturniczych np. *Piraci z Karaibów*, *Zorro*.

Aby zabić Śnieżkę i krasnoludków zła królowa posługuje się czarną magią. Jest to nawiązanie do Vodou wywodzącego się z Haiti. Królowa staje się władczynią marionetek (zombi), które niszczą osadę krasnoludków i próbują uśmiercić królową. Znajdująca się po drugiej stronie lustra kraina także może mieć związek z wyspami Morza Karaibskiego i ich kulturą (dwie połączone ze sobą chaty wysunięte w morze, to być może podmorska wyspa – mityczne miejsce, w którym mieszkają loa, bóstwa i dusze umarłych). To z kolei prowadzi ku interpretacji dotyczącej uwięzienia ducha królowej po drugiej stronie lustra, a pozostawienia na ziemi tylko jej materialnego, zredukowanego do prostych czynności życiowych sobowtóra.

Motyw jabłka. W klasycznych adaptacjach *Królowy Śnieżki*, dziewczyna w swojej ufności i naiwności bierze jabłko z rąk staruchy i umiera-zasypia. W omawianym filmie od pierwszych scen widz otrzymuje sygnały o łamaniu reguł baśni. Śnieżka demonstracyjnie przekrawa jabłko i podaje ptaszkowi ziarenka. Tym samym określamy tę postać, jako nowoczesną, silną, zdecydowaną walczyć z przeciwnościami losu i konwencją tej baśni. W scenach końcowych Śnieżka rozumie podstęp królowej i podaje jej, z rozmysłem, fragment jabłka, aby ją unicestwić.

Taniec i śpiew jako symboliczne oznaki szczęścia, które zanikają, gdy państwo osiąga kryzys moralny i ekonomiczny, wynikający z rządów złej królowej. Motyw szczęśliwego tańca (happy endu) wybrzmiewa z ostatniej scenie filmu, która zrealizowana została w konwencji bollywoodzkiego musicalu. Mamy tu do czynienia z połączeniem dwóch tradycji kinematograficznych: amerykańskiej i indyjskiej, przy jednoczesnym wskazaniu, że choć kultury, z których obie tradycje pochodzą znacznie różnią się od siebie, istnieją w nich analogiczne wartości. Nie bez znaczenia jest także fakt, że reżyserem filmu jest Hindus, który filmową karierę robi w Hollywood. Tarsem Singhowi udało się połączyć w jednym filmie konwencje i tradycje dwóch największych kinematografii świata.

Nadzieja, jako siła napędowa do pozytywnego działania na rzecz dobra innych ludzi oraz wiary we własne siły, możliwości i słuszność dokonywanych czynów.

Motyw dorastania: do pełnienia określonej funkcji w społeczeństwie i dorastanie wewnętrzne, świadomość własnych celów, swojej wartości itp.

Fantastyka, baśniowość, niezwykłość, nierealność świata przedstawionego.

Królowa Śnieżka jako komedia romantyczna.

Na podstawie: *Encyklopedia kina* pod red. Tadeusza Lubelskiego.

To gatunek filmowy o tematyce miłosnej. Połączenie komedii i melodramatu, z pełną humoru akcją, dowcipnymi dialogami oraz z charakterystyczną parą głównych bohaterów, którzy zakochują się w sobie od pierwszego wejrzenia, ale dopiero pod koniec filmu ich uczucie wybucha. Ma przeważnie szczęśliwe zakończenie.

„Komedia romantyczna cieszyła się wielkim powodzeniem od połowy lat 30. do połowy lat 50. XX w., gdy mistrzami tego gatunku byli Ernst Lubitsch (*Sklep na rogu*, 1939; *Dama w gronostajach*, 1948), Frank Capra (*Pan z milionami*, 1936), George Stevens (*Penny Serenade*, 1941), George Cukor (*Żebro Adama*, 1949) czy Billy Wilder (*Sabrina*, 1954; *Miłość po południu*, 1957).

Renesans popularności, który nastąpił w latach 90., spowodowany był poniekąd kryzysem kina akcji. Fabuły nowych komedii romantycznych wyraźnie nawiązują do klasycznych wzorców (przypadkowe spotkanie dwojga ludzi, którzy w końcu odkrywają, że są sobie przeznaczeni), toteż nierzadko zdarzają się odpowiedniki filmów sprzed lat, np. *Masz wiadomość* (1998) będące powtórzeniem *Sklepu na rogu*.

Można wyróżnić kilka głównych motywów komedii romantycznej:

- wiara w przeznaczenie (*Bezsenność w Seattle*, 1993)
- odkrycie prawdziwego uczucia (*Masz wiadomość*, 1998)
- dojrzewanie do miłości (*Cztery wesela i pogrzeb*, 1994)
- utrata najdroższej osoby (*Uwierz w ducha*, 1990)
- awans Kopciuszka (*Pretty Woman*, 1990)

O sukcesie komedii romantycznych rozstrzygali aktorzy, przed laty byli to Katharine Hepburn, Spencer Tracy, dziś – Meg Ryan, Tom Hanks, Hugh Grant, Julia Roberts, Jennifer Aniston.”

Obecne w filmie motywy funkcjonujące w kulturze

Krasnale wpisują się do grona ikon kultury popularnej, które przeciwstawiły się społecznym nierównościom. Do zestawienia: *Robin Hood: Księżę złodziei* w reż. Kevina Reynoldsa, *Robin Hood* w reż. Allana Dwana, *Robin Hood* w reż. Ridleya Scotta i inne, liczne ekranizacje legendy o złodzieju z Sherwood, *Zorro* powieść awanturnicza Johnstona McCulley`a oraz serial telewizyjny USA 1957-1959, *Legenda Zorro* i *Maska Zorro* w reż. Martina Campbella, *Znak Zorro* w reż. Freda Niblo i inne, liczne ekranizacje przygód „człowieka w czarnej masce”, *Janosik* w reż. Janusza Passendorfera, *Janosik. Prawdziwa historia* w reż. Agnieszki Holland.

Żądza władzy jako przyczyna tragedii jednostkowych, rodzinnych i zbiorowych (narodowych). Do zestawienia z: *Hamlet* Wiliama Szekspira i adaptacje w reż. Kennetha Branagha, Franco Zeffirelli`ego, Laurence`a Oliviera i kilku innych, *Makbet* Wiliama Szekspira i adaptacja w reż. Orsona Wellesa, *Tron we krwi* w reż. Akiry Kurosawy, *Tragedia Makbeta* w reż. Romana Polańskiego

i inne adaptacje, *Pieśń Lodu i Ognia* George'a R.R. Martina, *Gra o tron* (serial telewizyjny USA).

Trudne relacje pomiędzy macochą/ojczymem a pasierbicą/pasierbem. Do zestawienia *Hamlet* Wiliama Szekspira (i wszystkie adaptacje), *Kopciuszek* braci Grimm, *Czarodziej* i *Lolita* Vladimira Nabokova, *Ojczym* w reż. Josepha Rubena lub w reż. Nelsona McCormicka.

Motyw miłości, która jest silniejsza niż wszystkie zaklęcia i przeciwności losu. Pocałunek lub łyzy prawdziwej miłości, które zdejmują złe uroki. *Romeo i Julia* Wiliama Szekspira, *Śpiąca królewna*, *Kopciuszek*, *O królowie zaklętej w żabę*, *Księżniczka łabędzi*.

Motyw lustra. Na podstawie: *Motyw lustra (zwierciadła) w literaturze, sztuce i wierzeniach ludowych*. Małgorzata Marosz-Kochan, Katarzyna Reszel-Łagoń

Lustra, jako przedmioty magiczne, dzięki którym można było nawiązać kontakt z innym wymiarem czy krainą śmierci. Od najdawniejszych czasów stanowiły symbol prawdy, jasności i czystego serca ludzkiego.

Różnego rodzaju czarnoksiężnicy i magowie wykorzystywali ich moc do czynienia czarów, przepowiadania przyszłości i odkrywania tajemnic przeszłości. Wierzono, że kiedy ktoś umarł i przed jego duszą otwierała się droga w zaświaty, moc zwierciadeł potęgowała się. Dlatego też na wszelki wypadek odwracano je lub przysłaniano, żeby przypadkiem nie zobaczyć w nich jakiegoś demona, lub by nie być zabranym w zaświaty przez duszę zmarłego.(...)

Wiara w magiczną moc luster znalazła swoje miejsce w literaturze. Obecnie niewątpliwie najstojniejszym magicznym lustrem jest zwierciadło Ain Eingarp, które ukazywało największe marzenia Harry'ego Pottera.

Motyw lustra odnaleziono w następujących utworach literackich:

Baśnie z tysiąca i jednej nocy – lustra Zajna al-Asnama, pokrywające się naloć, jeśli dziewczyna, która w nie spoglądała, nie była już dziewczyną.

Poemat **Królowa wieszczek** E. Spensera – zwierciadło Merlina odsłaniało kulisy spisków, zdradę i niespodziewany atak wrogów.

Legenda o czarnoksiężniku Janie Twardowskim – w roku 1569 posłużył się magicznym lustrem w celu wywołania w obecności króla Zygmunta Augusta ducha Barbary Radziwiłłówny.

Baśń o Królowej Śniegu – okruchy stłuczonego zwierciadła, które wymyślił sam diabeł, zapadły w serce Kaya, zmieniając je w kawał lodu.

Alicja w krainie czarów Lewisa Carrolla – po drugiej stronie lustra sytuuje się barwny świat wyobraźni, nieprzekładalny na racjonalne pojmowanie życia.

Powieść **Portret Doriana Graya** Oscara Wilde'a – piękna postać skrywać może potwora, a zło posiada tak tajemniczą naturę, że łatwo ukryć je na samym dnie swej tożsamości. Lustro może kłamać, a przecież i tak szukamy w nim odpowiedzi na wiele pytań.

Powieść **Wojna i pokój** Lwa Tołstoja – bohaterka utworu – Natasza uważająca się za brzydulę, w chwilach kontemplacji przed lustrem stawiała się niezwykle powabną, o subtelным uroku. Nie mogła wyobrazić sobie swojego uroku i piękna, widziała tylko brzydotę.

Opowieści kanteberyjskie Geoffreya Chaucera – magiczne zwierciadło Kambiskana pozwalało odróżnić przyjaciół od wrogów, wiernych od niewiernych kochanków.

Boska komedia Dantego – dusze zbawione czytają przyszłość i myśli ludzi w Bogu jak w zwierciadle.

Podróż do Ziemi Świętej Juliusza Słowackiego – zwierciadło jako szósty zmysł.

Lustro, jako symbol pychy i próżności, a także narzędzie szatana ukazuje **Biblia, Amores** Owidiusza oraz **Król Lear** Williama Szekspira.

Mitologia Jana Parandowskiego – Narcyz zakochał się w swoim odbiciu w wodzie i umarł z tęsknoty. W tej opowieści lustrem jest powierzchnia stawu.

Bitwa książek Jonathana Swifta – w Przedmowie autor tłumaczy, że satyra to rodzaj lustra, krzywego zwierciadła. Jest zniekształceniem, deformacją czy karykaturalnym przedstawieniem czegoś.

Legenda o bazyliisku – jego przenikliwy wzrok potrafił zabić każdego. Według opowieści bazyliisk został zabity przez śmiałka, który pokazał mu jego odbicie w zwierciadle.

Nad brzegiem rzeki Piedry usiadłam i płakałam Paulo Coelho – ukazanie ludziom, że każdy z nas potrzebuje zwierciadła, w którym mógłby się przejrzeć i poznać prawdę o sobie. (...)

Motyw sobowtóra. W kulturze jest zaprzeczeniem indywidualizmu. Jego pojawienie się zawsze budzi niepokój, świadczy o ukrytym, niezbadanym, a związanym z daną jednostką. Sobowtór bywa lepszym lub gorszym „ja”. W omawianym filmie odbicie lustrzane królowej to raczej (mając na uwadze psychoanalizę) ego lub superego, natomiast królowa w żółtej sukni to id, kierujące się zasadą przyjemności.

Jabłko w *Królewnie Śnieżce* występuje w funkcji owocu poznania dobrego i złego oraz symbolu zdrady i śmierci. Ponadto jabłko w kulturze uważane jest za owoc zakazany, całość, wieczność. Biblijny symbol znajomości systemu ocen i norm moralnych.

Do porównania: jabłko niezgody (wojna trojańska), jabłko Polifema (olbrzym traktował je jak skarb i przynosił nimfie Galatei), Jabłka Hippomenesa (pomocne w zdobyciu ukochanej), złota jabłoń, jabłko, jako insygnia królewskie, symbol władzy.

Tagi:

Królewna Śnieżka, karły, karzeł, krasnale, krasnal, krasnoludek, krasnoludki, król, królowa, królestwo, księżę, czary, bestia, smok, lustreczko, lustro, sobowtór, las, ucieczka, schronienie, ofiara, jabłko, śnieg, niewinność, spotkanie, piękno, szczęście, przemijanie, starość, młodość, zazdrość, podstęp, trucizna, tyrania, Inny, kolor, żółty, zło, dobro, podatki, nierówność społeczna, chciwość, próżność, totalitaryzm, magia, uroda, baśń, kradzież, złodzieje, rebelianci, renegaci, macocha, nadzieja, ojciec.